

ISSN 2224-5294

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ

Х А Б А Р Л А Р Ы

ИЗВЕСТИЯ

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. АБАЯ

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ABAY KAZAKH NATIONAL
PEDAGOGICAL UNIVERSITY

ҚОҒАМДЫҚ ЖӘНЕ ГУМАНИТАРЛЫҚ
ҒЫЛЫМДАР СЕРИЯСЫ

СЕРИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ
И ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

6 (322)

ҚАРАША – ЖЕЛТОҚСАН 2018 ж.
НОЯБРЬ – ДЕКАБРЬ 2018 г.
NOVEMBER – DECEMBER 2018

1962 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАР АЙЫНАН ШЫҒА БАСТАҒАН
ИЗДАЕТСЯ С ЯНВАРЯ 1962 ГОДА
PUBLISHED SINCE JANUARY 1962

ЖЫЛЫНА 6 РЕТ ШЫҒАДЫ
ВЫХОДИТ 6 РАЗ В ГОД
PUBLISHED 6 TIMES A YEAR

Б а с р е д а к т о р

ҚР ҰҒА құрметті мүшесі
Балықбаев Т.О.

Р е д а к ц и я а л қ а с ы :

экон. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Баймұратов У.Б.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Байпақов К.М.**; филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Есім Г.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қирабаев С.С.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қошанов А.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нәрібаев К.Н.** (бас редактордың орынбасары); филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нысанбаев А.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сәбікенов С.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сүлейменов М.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сатыбалдин С.С.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Әбжанов Х.М.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбусейтова М.Х.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Байтанаев Б.А.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Жақып Б.А.**; фил. ғ. докторы, проф., академик НАН РК **Қалижанов У.К.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қамзабекұлы Д.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қожамжарова Д.П.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қойгелдиев М.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Құрманбайұлы Ш.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Таймағанбетов Ж.К.**; социол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Шәукенова З.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Дербісәлі А.**; саяси. ғ. докторы, проф., **Бижанов А.К.**, тарих ғ. докторы, проф., **Кабульдинов З.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Қажыбек Е.З.**

Р е д а к ц и я к е ң е с і :

Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Белостечник Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА академигі **Велиханлы Н.** (Азербайджан); Тәжікстан ҰҒА академигі **Назаров Т.Н.** (Тәжікстан); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Рошка А.** (Молдова); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Руснак Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Муратов Ш.** (Әзірбайжан); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Сафарова З.** (Әзірбайжан); э. ғ. д., проф. **Василенко В.Н.** (Украина); заң ғ. докт., проф. **Устименко В.А.** (Украина)

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабарлары. Қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар сериясы». ISSN 2224-5294

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.)

Қазақстан республикасының Мәдениет пен ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағат комитетінде 30.04.2010 ж. берілген № **10894-Ж** мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 500 дана.

Редакцияның мекенжайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., 220, тел.: 272-13-19, 272-13-18,
<http://nauka-nanrk.kz>, social-human.kz

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2018

Типографияның мекенжайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Муратбаева көш., 75.

Главный редактор

Почетный член НАН РК

Т.О. Балыкбаев

Редакционная коллегия:

докт. экон. н., проф., академик НАН РК **У.Б. Баймуратов**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **К.М. Байпаков**; докт. филос. н., проф., академик НАН РК **Г.Е. Есим**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **С.С. Кирабаев**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **А.К. Кошанов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **К.Н. Нармбаев** (заместитель главного редактора); докт. филос. н., проф., академик НАН РК **А.Н. Нысанбаев**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **С.Н. Сабиткенов**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **М.К. Сулейменов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **С.С. Сатубалдин**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Х.М. Абжанов**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **М.Х. Абусейтова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Б.А. Байтанаев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Б.А. Жакып**; докт. фиол. н., проф., академик НАН РК **У.К. Калижанов**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **Д. Камзабекулы**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Д.П. Кожамжарова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **М.К. Койгельдиев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ш. Курманбайулы**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ж.К. Таймаганбетов**; докт. социол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **З.К. Шаукенова**; д. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **А. Дербисали**; доктор политических наук, проф., **Бижанов А.К.**; доктор ист. наук, проф., **Кабульдинов З.Е.**; доктор фил. н., проф., член-корр. НАН РК **Қажыбек Е.З.**

Редакционный совет

академик НАН Республики Молдова **Г. Белостечник** (Молдова); академик НАН Азербайджанской Республики **Н. Велиханлы** (Азербайджан); академик НАН Республики Таджикистан **Т.Н. Назаров** (Таджикистан); академик НАН Республики Молдова **А. Рошка** (Молдова); академик НАН Республики Молдова **Г. Руснак** (Молдова); чл.-корр. НАН Азербайджанской Республики **Ш. Мурадов** (Азербайджан), член-корр. НАН Азербайджанской Республики **З.Сафарова** (Азербайджан); д. э. н., проф. **В.Н. Василенко** (Украина); д.ю.н., проф. **В.А. Устименко** (Украина)

Известия Национальной академии наук Республики Казахстан. Серия общественных и гуманитарных наук. ISSN 2224-5294

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы)

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов

Министерства культуры и информации Республики Казахстан № 10894-Ж, выданное 30.04.2010 г.

Периодичность 6 раз в год

Тираж: 500 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, 220, тел. 272-13-19, 272-13-18,

www.nauka-nanrk.kz / social-human.kz

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2018 г.

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75

Chief Editor

Honorary member of NAS RK
Balykbayev T.O

Editorial board:

Doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Baimuratov U.B.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Baipakov K.M.**; doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Esim G.E.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kirabayev S.S.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Koshanov A.K.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Naribayev K.N.** (deputy editor-in-chief); doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Nyssanbayev A.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Sabikenov S.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Suleymenov M.K.**; doctor of economy, prof, academician of NAS RK **Satybaldin S.S.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Abzhanov H.M.**; doctor of history, prof, corresponding member of NAS RK **Abuseitova M.H.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Baitanaev B.A.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Zhakyp B.A.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kalizhanov U.K.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Hamzabekuly D.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Kozhamzharova D.P.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Koigeldiev M.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kurmanbaiuly Sh.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Taimaganbetov J.K.**; doctor of sociology, prof, corresponding member of NAS RK **Shaukenova Z.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Derbisali A.**; doctor of political science, prof **Bizhanov A.K.**; doctor of History, prof **Kabuldinov Z.E.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kazhybek E.Z.**

Editorial staff:

Academician NAS Republic of Moldova **Belostechnik.G** (Moldova); Academician NAS Republic of Azerbaijan **Velikhanli N.** (Azerbaijan); Academician NAS Republic of Tajikistan **Nazarov T.N.** (Tajikistan); Academician NAS Republic of Moldova **Roshka A.** (Moldova) Academician NAS Republic of Moldova **Rusnak G.** (Moldova); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Muradov Sh.** (Azerbaijan); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Safarova Z.** (Azerbaijan); Associate professor of Economics **Vasilenko V.N.** (Ukraine), Associate professor of Law **Ustimenko V.A.** (Ukraine)

News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Social and Humanities. ISSN 2224-5294

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty)

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of information and archives of the Ministry of culture and information of the Republic of Kazakhstan N **10894-Ж**, issued 30.04.2010

Periodicity: 6 times a year

Circulation: 500 copies

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18,
[www:nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz) / social-human.kz

---

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2018

Address of printing house: ST "Aruna", 75, Muratbayev str, Almaty

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

<https://doi.org/10.32014/2018.2224-5294.53>

Volume 6, Number 322 (2018), 195 – 202

UDC 376

IRSTI 14.29.01

S.A. Zholdasbekova¹, P.Zh. Parmankulova¹, K. Assanaliyev²¹M.Auezov South Kazakhstan State University, Shymkent, Kazakhstan;²I.Razzakov Kyrgyz State Technical University, Bishkek, Kyrgyzstan**FOLK GAMES IN THE EDUCATION OF CHILDREN WITH PHYSICAL, MENTAL AND SENSORY DISTURBANCES**

Annotation. The article contains the results of theoretical analysis of pedagogical, psychological and medical literature in the field of inclusion, development and education of children with physical, mental, sensory impairments and mental illnesses. The analysis was carried out in the context of pedagogical literature concerning the upbringing of the younger generation, in particular, the education of children with various physical, mental or psychological disabilities. In the child development, in the strengthening of his/her health, in mental and physical qualities development, the motor activity plays an important role. Children express their motor activity in games.

The purpose of our study is education of children with physical, mental and sensory impairments with the help of folk games since they are of great importance in the physical and mental development of the child, the formation of social skills and abilities, the development of the child sensory sphere, the development of thinking and self-reliance. As a result of the study, there is a conclusion that the use of Kazakh folk games in work with children with physical, mental, sensory impairments is one of the corrective action means. Folk games together with other educational tools are the basis of the initial stage formation of a harmoniously developed and active personality that combined both physical and spiritual health.

Key words: inclusion, physical and mental disorders, developmental disorders, sensory disturbances, folk games.

Introduction. A theoretical analysis of the pedagogical, psychological and medical literature was conducted, the normative and methodological documents on the problem were studied and the advanced pedagogical experience was generalized.

The implementation of the ideas and principles of inclusion is conditioned by normative documents: “On Combating Discrimination in Education” (1960) [1], “On the Rights of the Child” (1989) [2], “World Declaration on Education for All” (1990) [3], “Standard Rules of equal rights provision for invalids” (1993) [4], the “Salaman Declaration on Principles, Policies and Practices in the Education of Persons with Special Educational Needs” (1994) [5], “Education for All” (2000) [6], “On the Rights of Invalids”(2006) [7].

To denote inclusion, the following terms were used: in medicine – “correction work”, “rehabilitation”, “disability”, in education – “joint education”, “included training”, “special educational needs”, “inclusive education”, in the society – “children with disabilities”, “children with mental and physical development shortages”, “children with special educational needs”, “children with developmental disabilities”, “children-invalids” and so on.

Unfortunately, there are always been people in the society with physical, mental, sensory impairments and mental illnesses: speech disturbance, hearing impairment, visual impairment, intellectual disability, mental retardation, musculoskeletal disorders, emotional and volitional disorders, etc.

In the Republic of Kazakhstan there are laws and regulations that create the necessary conditions for correcting the developmental disability, as well as for social adaptation, for the formation and development of the individual on the basis of national and universal values.

The legal framework for the inclusive education implementation in the Republic of Kazakhstan is constituted by legislative acts establishing constitutional human rights, regulatory legal acts in the field of medical and social protection of persons with disabilities and in the field of education. Regulatory support for the implementation of inclusive education can be grouped into the following levels: international, governmental, departmental and regional [11].

And how was it before? How did the Kazakh people raise children with various physical, mental or mental disabilities?

Research methodology. The methodology of the study includes theoretical methods: analysis of the problem study degree and theoretical analysis.

A theoretical analysis of the pedagogical literature concerning the upbringing of the younger generation, in particular, the problem of educating the children of the Kazakh people with any disabilities was carried out.

It is known that in the primitive communal system the boys studied and helped to hunt, the girls were engaged in housekeeping, sewed clothes, etc. Saki and Hun brought up children to be smart, brave. In the 6th-9th centuries, during the reign of the Turk Kaganate, Bilge Kagan, Kultegin, Tonykok, Korkyt ata made their contribution to the upbringing of children. In the X-XV centuries in the education of the younger generation a special role played the works of scientists. Abu Nasyr al-Farabi points out that “only a person who combines 12 innate qualities and 6 acquired ones can become a real educator, the head of a virtuous people: he must have good mental and physical qualities, especially memory, have a clever intellect and perspicacious; to be able to state with complete clarity all that he conceives; have a love of learning and knowledge; be restrained in everything, avoid games and be disgusted with the pleasures arising from it; to love the truth and its proponents, to hate lies and those who resort to it; have a proud soul and cherish honor, strive for deeds sublime, despise luxury and wealth, hate injustice and those from whom they emanate; be fair to everyone, but not stubborn, do not show self-will and not persist in the face of justice, but be absolutely adamant about all injustice and baseness, show decision, be brave and courageous. Do not know fear”. Yu. Balasagun notes that in the child it is necessary to bring up honesty, truthfulness, kindness, diligence, humanity and fidelity. He condemns evil, hypocrisy, laziness, drunkenness, debauchery; he calls for moderation and restraint. “Kutadgu bilig” is a didactic poem that tells about the customs, traditions of the Kazakh people, on training, education of the younger generation. Mahmud Kashgari condemns greed, cowardice, meanness, courage, nobility, benevolence is preached. In the XV-XVII centuries, during the period of the Kazakh Khanate, Asan kaigy, Shalkiiz, Zhiembet, Bukhar zhyrau devoted their works to the upbringing of the younger generation. For example, Asan Kaigi called on people to improve themselves: intellectually, morally and physically. In the XIX century Ybyrai Altynsarin, Abay Kunanbayev, Shokan Valikhanov, in the 20th century Ahmet Baitursynov, Mirzhakyp Dulatov, Magzhan Zhumabayev, Mukhtar Auezov had a great influence on the upbringing of the younger generation. During the years of the Independence of the Republic, scholars K. Zharykbayev, S. Kaliev, A. Tabyldiev, S. Uzakbayeva, M. Orazayev, M. Smailova studied the history of education of the younger generation [13-18].

The Kazakh people always attached special importance to customs and traditions in the education of the younger generation, tried to cultivate a full-fledged personality that respected their parents, customs and traditions of their people, and strove to raise a healthy, physically strong generation. The Kazakhs always cared for the health of the child, about his/her normal physical development. In the folk epics and tales, the physically courageous and strong hero-batyr was always glorified.

The people paid special attention to the education of the younger generation. From an early age instilled in them a sense of patriotism, love of country, respect for elders, support juniors [19].

Results and discussions. A special place in the physical development of the child is inheritance in the genetic program of man and transmitted from parents to children. Heredity also affects the mental health of the child. Therefore, when the young man and young women married, the Kazakh people were interested in the genus and origin of young people in order to continue their healthy offspring. It was necessary to observe certain restrictions related to exogamous, social, class, national and religious norms when bride groom and bride wanted to marry. The Kazakh exogamous barrier is limited to the 7th generation. In our time, modern Kazakhs are trying to adhere to this norm, since the exogamous barrier regulates the birth of a physically and mentally healthy offspring- the successor of the genus [23].

Means of the people's education were fairy tales, proverbs, sayings, riddles, songs, legends, cuies, dastans, arts and crafts, folk art craft and folk games.

We decided to focus on folk games since the game is an integral part of a person's life and performs cognitive, developing, entertaining, diagnosing, correcting and educational functions, and is also used for the upbringing and physical development of the younger generation.

The child must grow and develop. The active movements, walking, running and climbing games are need and very useful for child since the motor activity plays a big role in strengthening his/her health, contributes to the development of mental and physical qualities. The child develops from movement and emotion to the word. Games help the child to be liberated and learn the possibilities of his/her body, develop the motor ability, plastic expressiveness, help reduce fear, anxiety and improve mood. In the game, the body performs physiologically important movements which contribute to the correct growth and development of the child.

Games are of great importance in the physical and mental development of the child, the formation of basic social habits and skills, the development of the sensory sphere of the child, the development of thinking and the independence of action. Children games with running and climbing is very useful and necessary. In the development of the child, in the strengthening of his health, the development of mental and physical qualities, motor activity plays an important role. It is known that in the case of a motor activity lack in children, metabolic processes in the brain tissues decrease, the work of internal organs and the general state of the organism worsen. In the game, the child's body performs a number of movements, which largely contributes to the correct growth and development of the child [24].

The game requires the participation of various organs and mental processes, evokes a variety of emotional experiences, teaches the ability to treat peers, overcome negative emotions, affect the education of mind, character and will, develops moral feelings and physically strengthens the child.

The folk game trains, develops, educates, socializes, entertains, embraces folk traditions. In games, children receive necessary knowledge on the surrounding world, social phenomena of life, on the relationships between people, learn traditions and the history of their native land. Different directions of folk educational games are considering in scientific works (Table 1.) [25-30].

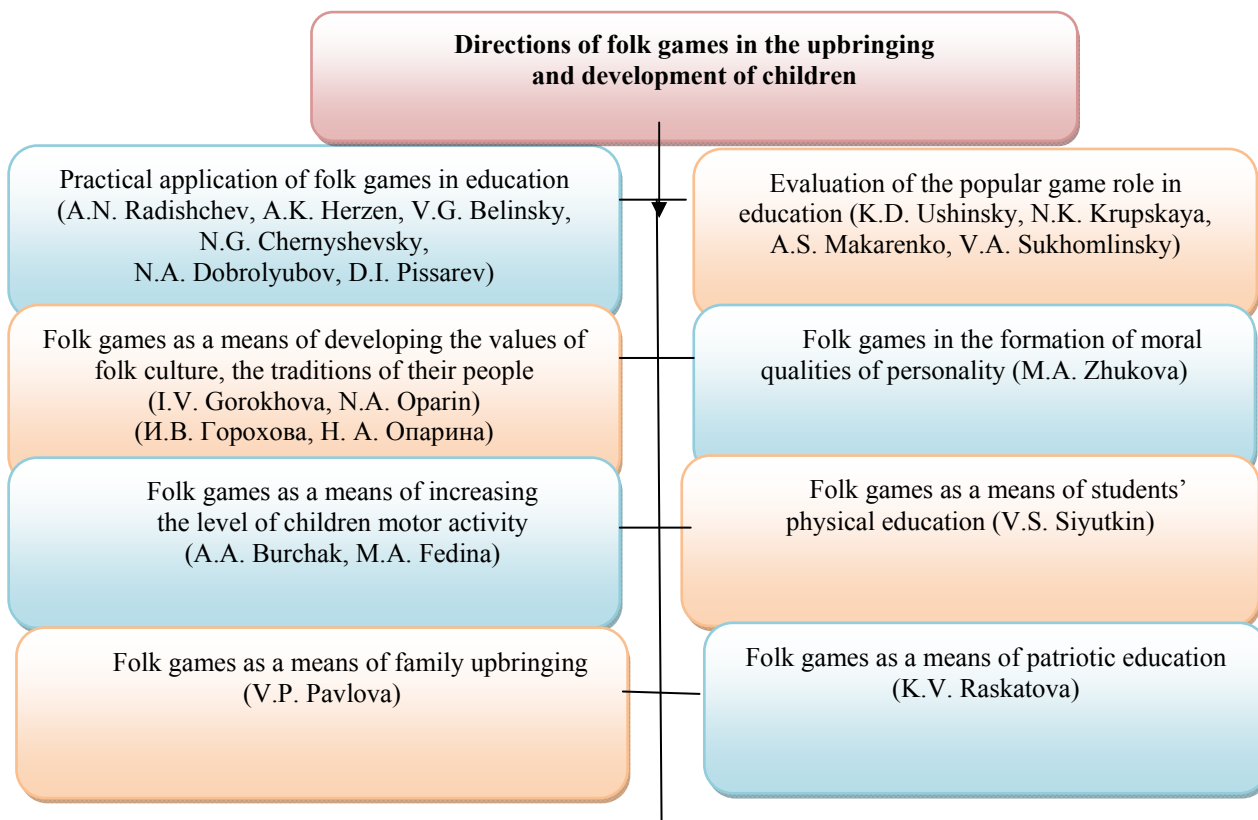

Table 1. Directions of folk games in the upbringing and development of children

Folk games are a vivid expression of the people's life, a reflection of the ethnos in general and in the history of its development. From the point of view of pedagogy and psychology, folk games are a means of upbringing and education of children.

Kazakh folk games were first systematized by ethnographer A.A. Divayev.

Казахские народные игры впервые систематизированы этнографом А.А. Диваевым. In his work "How Kyrgyz entertain their children" A.A. Divayev divided folk games on 3 groups according to the age:

- 1) from 1 up to 7 years old - narasyda (infants);
- 2) from 7 up to 15 years old - bolbala (young men);
- 3) from 15 up to 30 years old - Dzhigit (young men).

For example, the above-described "sokur-teke" game refers to games of the age of "narasyda", that is, children of the age from 1 to 7 years old play this game. Older children, from 7 to 15 years old, play other games, for example, "Horde", "Tumalak-Agash", "Takyya-Tobek", and others [40].

From the 80s of the XX century Kazakh folk games began to be studied as one of the upbringing means. Features of national games were reflected in the scientific works of M.T. Tanikeyev, B.O. Totenayev, Zh. Tulegenov, Ye. Sagyndykov, and others. K. Nurgalieva notes the influence of the Kazakh national game on the mental development of children. M. Nurmedov, R.A. Yuldasheva considers folk games as methods of moral, speech, aesthetic and physical development of children [42-45].

The theoretical analysis of pedagogical literature carried out by us has shown that the issue of education of the younger generation, in particular, raising children with any physical and mental disabilities has been little studied.

For the development of children with physical, mental and sensory impairments or mental illness (speech disturbance, hearing disorder, visual impairment, intellectual disability, mental retardation, musculoskeletal disorders, and emotional-volitional disorders) folk games can be widely used.

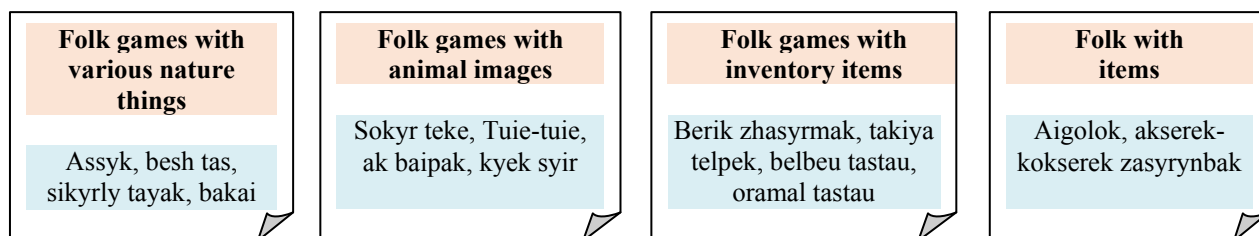
When selecting games that contribute to the physical and mental development of children, it is advisable to focus on the game content features: the plot, topic, rules and motor actions.

Folk games are diverse in content and organization. Games were held outdoors, which contributed to the health of children. Folk games strengthen different muscle groups, train the vestibular apparatus, improve posture, promote the health of weakened children, create a child's state of special psychological comfort and emotional recovery, rejuvenate the child, develops physical qualities, savvy, resourcefulness, creative fiction, educates courage, masculinity, dexterity, endurance, and the desire for victory.

Folk outdoor games can be attributed to the category of health as they strengthen various muscle groups, trains the vestibular apparatus, improves posture, promotes the recovery of weakened children, create a child's state of special psychological comfort and emotional recovery.

The development of the child comes from movement, emotion so it is easier for children to feel the possibilities of their body, relieve tension from separate groups of muscles and the whole body and develop motor ability and plastic expressiveness.

Four types of games were widely spread among people (pic. 2):

For example, folk games associated with various types of play with asyk (bone) "Khan alshy", "Ompy", "Bugynai", "Bes tas", etc. develop logical thinking, attentiveness and concentration, sensory abilities, form the thought process.

They develop the speed of action, sleight of hand; form a sense of collectivism, witty folk games such as "Sokyr teke", "Zhapalak pen Karlygash", "Ak suiyeq", "Zhaiau kokpar", "Tuiylgen oramal", "Kara siyr".

Games "Oramal", "Balapandar", "Takiya tastamak", "Aigelek" develop accuracy and dexterity.

“Sanamak”, “Kuyr-kuyr-kuymash”, “Zhanuarlar”, “Anshylar” activate thinking, memory, attention.
For example:

Бас бармақ Қазан түбін жалап Үйде жат		Bas barmak Kazan tubin zhalap, Uide zhat
Балалы үйрек		Balaly uirek
Ортаң терек		Ortan térek
Шүлдір шүмек		Shuldir shymek
Кішкене бөбек		Kishkene bobek

Folk games cause the active work of thought, contribute to the expansion of the outlook, clarify the ideas about the surrounding world, improve all mental processes, form physical skills, stimulate the transition of the child's organism to a higher stage of development.

During games, the child shows activity and gets rich impressions. Therefore, it is necessary to use games for the development of the child. The healing effect achieved during mobile games is closely related to the positive emotions of children arising in the process of playing activity and beneficially influencing the psyche of the child.

Conclusion. As a result of our studies, we came to the conclusion that the use of Kazakh folk games in working with children with physical, mental, sensory impairments is one of the means of corrective action, physical recovery and development of the child.

Consequently, the pedagogical potential of the folk game is great, since the children's views expand in the game, an emotional value attitude to folk creativity is formed, and the character of the child's behavior towards the small homeland, family, native nature, and traditions is formed and improved.

Thus, folk games in combination with other educational tools are the basis of the initial stage of the formation of a harmoniously developed, active personality, combining physical and spiritual health.

Thus, folk game is an effective means of personal development. There is a rich experience in the use of folk games in various aspects of the upbringing and development of the child's personality. Among them studies that consider folk games as a unique heritage of folk pedagogy as a means of development of the folk culture values, the traditions of their own people; as a means of formation of the individual moral qualities; as a means of children motor activity level increasing; as a means of physical education; as a means of family education; as a means of patriotic education.

The possibilities of the folk game as a means of developing the values of national culture, traditions of their own people are enormous. The folk game, performing various educational functions, serves as a natural and effective means of familiarizing children with folk culture and communication skills development.

REFERENCES

[1] Konventsiya o bor'be s diskriminatsiyey v oblasti obrazovaniya [Convention against Discrimination in Education] Adopted on 14 December 1960 by the General Conference of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization at its eleventh session.

[2] Konventsiya o pravakh rebenka [Convention on the Rights of the Child]. General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989.

[3] Vsemirnaya deklaratsiya ob obrazovanii dlya vsekh i ramki deystviy dlya udovletvoreniya bazovykh obrazovatel'nykh potrebnostey [The World Declaration on Education for All and the framework for action to meet basic educational needs]. Jomtien, Thailand, 5-9 March 1990.

[4] Standartnyye pravila obespecheniya ravnykh vozmozhnostey dlya invalidov [Standard Rules for the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities], UN General Assembly Resolution 48/96 of 20 December 1993.

[5] Salamanskaya deklaratsiya i ramki deystviy po obrazovaniyu lits s osobymi potrebnostyami «O printsipakh, politike i prakticheskoy deyatel'nosti v sfere obrazovaniya lits s osobymi potrebnostyami» [Salaman Declaration and Framework for Action on Education for Persons with Special Needs “On Principles, Policies and Practices in the Education of Persons with Special Needs”]. World Conference on the Education of Persons with Special Abilities: Access and Quality. Salamanca, Spain, 7-10 June 1994.

[6] Dakarskiye ramki deystviy: «Obrazovaniye dlya vsekh voplneniye nashikh kollektivnykh obyazatel'stv» [The Dakar Framework for Action: “Education for all fulfilling our collective obligations”]. World Education Forum. Dakar, Senegal, 26-28 April 2000.

[7] Konventsiya o pravakh invalidov [Convention on the Rights of Persons with Disabilities]. General Assembly resolution 61/106 of 13 December 2006.

[8] Zakon Respubliki Kazakhstan «O pravakh rebenka v Respublike Kazakhstan» [The Law of the Republic of Kazakhstan “On the Rights of the Child in the Republic of Kazakhstan”] of August 8, 2002 No. 345-II (with amendments and additions as of April 9, 2016).

[9] Zakon Respubliki Kazakhstan «O sotsial'noy zashchite invalidov v Respublike Kazakhstan» [The Law of the Republic of Kazakhstan “On Social Protection of Persons with Disabilities in the Republic of Kazakhstan”]. No. 39-III ZRK (with amendments and additions as of December 3, 2015).

[10] Zakon Respubliki Kazakhstan «O sotsial'noy i mediko-pedagogicheskoy korrektsionnoy podderzhke detey s ogranichennymi vozmozhnostyami» [The Law of the Republic of Kazakhstan “On Social and Medical Pedagogical Corrective Support for Children with Disabilities”] of 11 July 2002 No. 343-II (as amended and supplemented as of 03.12.2015).

[11] Shuiinshina SH. M., Mukhamedkhanova A.K. *Normativno-pravovoye obespecheniye osushchestvleniya inklyuzivnogo obrazovaniya v Respublike Kazakhstan* [Support for the implementation of inclusive education in the Republic of Kazakhstan]. *Izvestiya Natsional'noy Akademii Nauk Respubliki Kazakhstan. Seriya obshchestvennykh i gumanitarnykh nauk.* ISSN 2224-5294 No.6 (316). 2017., Pp. 228-233. <https://doi.org/10.32014/2018.2224-5294>.

[12] Salgarayeva G.I., Bazayeva B. *Tendentsii razvitiya spetsial'nogo i inklyuzivnogo obrazovaniya v Kazakhstane* [Trends in the development of special and inclusive education in Kazakhstan]. *Izvestiya Natsional'noy Akademii Nauk Respubliki Kazakhstan. Seriya obshchestvennykh i gumanitarnykh nauk* ISSN 2224-5294. N 3 (301). 2015., Pp. 279-284. <https://doi.org/10.32014/2018.2224-5294>.

[13] Karimova A. T., Yesengulova M.N., Togaybayeva A.K., Tolegenova A.A. *Kognitivnoye razvitiye doshkol'nikov s rechevymi i yazykovymi narusheniyami* [Cognitive development of preschool children with speech and language disorders]. *Izvestiya Natsional'noy Akademii Nauk Respubliki Kazakhstan. Seriya obshchestvennykh i gumanitarnykh nauk.* ISSN 2224-5294 No.1. 2018., Pp.26-35. <https://doi.org/10.32014/2018.2224-5294>.

[14] Kaliyev S., Ayubay K. *Antologiya pedagogicheskoy mysli* [Anthology of pedagogical thought]. Almaty: TOO “Sozdik-Slovar”, 2004. 400 p. ISBN 978-9965-82294-0.

[15] Barlybayeva G.G. *Dukhovnoye naslediyе kazakhskikh prosvetiteley kak kvintessentsiya kazakhskoy filosofii* [The spiritual heritage of the Kazakh enlighteners as the quintessence of Kazakh philosophy]. *Izvestiya Natsional'noy Akademii nauk Respubliki Kazakhstan. Seriya obshchestvennykh i gumanitarnykh nauk* ISSN 2224-5294. No.1(305). 2016., Pp.40-45 <https://doi.org/10.32014/2018.2224-5294>.

- [16] Zhanakova N.T. Vklad deyateley Alashskogo dvizheniya v natsional'nyuyu kul'turu [The contribution of the leaders of the Alash movement in the national culture]. *Izvestiya Natsional'noy Akademii nauk Respubliki Kazakhstan. Seriya obshchestvennykh i gumanitarnykh nauk*. ISSN 2224-5294, No. 6 (316), 2017., Pp.143-147. <https://doi.org/10.32014/2018.2224-5294>.
- [17] Akynzhanov M. Kazakhstan tegi turaly [About the Kazakh name]. Almaty, Kazmembass, 1957. ISBN 978-601-7007-60-3.
- [18] Zharykbayev K., Kaliev S. Kazak talim-tarbiesy (Oku kuraly) [Teaching Kazakh. (Study Guide)]. Almaty: Sanat, 1995. 352 p. ISBN 5-7090-0100-7.
- [19] Syzdykov K. A. *Sushchnost' etnopedagogiki i yego vospitatel'noye znachenie* [The essence of ethnopedagogy and its educational value]. *Izvestiya Natsional'noy Akademii nauk Respubliki Kazakhstan. Seriya obshchestvennykh i gumanitarnykh nauk*. ISSN 2224-5294. No.3(307). 2016., Pp. 329-332. <https://doi.org/10.32014/2018.2224-5294>
- [20] Zhakhan Zh.Zh. Narodnoye vospitaniye i preyemstvennost' pokoleniy kazakhskogo naroda [The national hospitality and the attribute of the Kazakh people]. [ER]. Access regime: http://www.rusnauka.com /16_NTP_2008/Psihologia/34050.doc.htm
- [21] Uzakbaeva S.A. Tamyry teren tarbie [Root profound education]. Almaty: "Almatykitap" JSC, 2004. 32 p. ISBN 9965-14-490-7.
- [22] Izmailov A.O. Narodnaya pedagogika: pedagogicheskiye vozzreniya narodov Sredney Azii i Kazakhstana [Folk pedagogy: pedagogical preferences of peoples in Central Asia and Kazakhstan]. M.: Pedagogika, 1991. 252 p. ISBN 5-7155-0366-3.
- [23] Orta Asia men Kazakstannyn uly galymdary (IX-XIX gasyrlar) [The great scientists of Central Asia and Kazakhstan (IX-XIX centuries)]. - Almaty: Kazmembas, 1964. 302 p. ISBN 5-7667-8446-5.
- [24] Adizbaeva D.Zh., Kusbayeva A.N., Amanbayeva E.A., Tlenbaeva A., Shoybekova A.Zh. *Etnopedagogika zhane Kazakh etnopedagogikasyndagy negizgi adister men amaldar* [Ethnopedagogy and basic methods and approaches in Kazakh ethnopedagogics]. *News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. A series of social sciences and humanities* ISSN 2224-5294. No. 5 (303). 2015., Pp. 203-206. <https://doi.org/10.32014/2018.2224-5294>
- [25] Gorokhova, I.V. Narodnaya igra kak vid igrovoy deyatelnosti doshkol'nika [Folk game as a kind of gaming activity preschooler]/ I.V. Gorokhova, O.A. Shkol'nikova, L.M. Novikova // *Molodoy uchenyy*. 2015. No.13 (93). P. 613 – 616.
- [26] Burchak, A.A. Povysheniye urovnya dvigatel'noy aktivnosti doshkol'nikov starshogo vozrasta posredstvom russkikh narodnykh podvizhnykh igr [Increase of the level of motor activity of preschool children of the elderly by means of Russian folk games] / A.A. Burchak, M.A. Fedina // *The young scientist*. 2015. No. 21 (101). P. 525-526.
- [27] Zhukova, M.A. Formirovaniye нравstvennykh kachestv u doshkol'nikov v protsesse ispol'zovaniya russkikh narodnykh igr [Formation of moral qualities in preschool children in the process of using Russian folk games] / M.A. Zhukova // *Obucheniye i vospitaniye : metodika i praktika*. 2013. No. 3. P. 112-116.
- [28] Oparina, N. A. Igra kak unikal'noye nasledniye narodnoy pedagogiki [The game as a unique legacy of folk pedagogy]/ N. A. Oparina // *Vestnik Chelyabinskoy gosudarstvennoy akademii kul'tury i iskusstv*. 2014. No. 3(39). P. 60 – 63.
- [29] Pavlova, V.P. Narodnyye igry kak sredstvo semeynogo vospitaniya [Folk games as a means of family upbringing]/ V.P. Pavlova // *Pedagogicheskoye masterstvo (II): materialy mezhdunar. zaoch. nauch. konf. (g. Moskva, dekabr' 2012 g.)*. M.: Buki-Vedi, 2012. – P. 245-247.
- [30] Raskatova, K.V. Detskiye narodnyye podvizhnyye igry kak sredstvo patrioticheskogo vospitaniya [Children's popular outdoor games as a means of patriotic education]/ K.V. Raskatova // *Aktual'nyye zadachi pedagogiki: materialy VII Mezhdunar. nauch. konf. (g. Chita, aprel' 2016 g.)*. Chita: Molodoy uchenyy, 2016. P. 56 – 58.
- [31] Divayev A.A. Kak kirgizy razvlekayut detey [How Kyrgyz entertain children]. *Etnograficheskoye obozreniye*. M., 1908. No.1-2. 151 p. ISBN 5-8066-0408-kh.
- [32] Strebelova Ye.A., Mishina G.A. Igry i zanyatiya s det'mi rannego vozrasta s psikhicheskimi narusheniyami [Games and activities with young children with mental disorders]. M.: Ekzamen, 2006. 158 p. ISBN 5-472-00953-7.
- [33] Totenayev.B. Kazakh ultyk ойындары [Kazakh National Games]. Almaty: Kainar, 1994. 144 p. ISBN 5-620-00728-6.
- [34] Sagyndykov Ye. Kazaktyn ultyn ойындары [Kazakh national games]. Almaty, Rauan, 1992. 176 p. ISBN5-625-01063-3.

УДК 376

МРНТИ 14.29.01

С.А. Жолдасбекова¹, П.Ж. Парманкулова¹, М.К. Асаналиев²

¹Южно-Казахстанский государственный университет им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан;

²Кыргызский государственный технический университет им. И.Раззакова Бишкек, Кыргызстан

НАРОДНЫЕ ИГРЫ В РАЗВИТИИ ДЕТЕЙ С ОРГАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

Аннотация. Статья содержит результаты теоретического анализа педагогической, психологической и медицинской литературы в области инклюзии, развития и воспитания детей с физическими, умственными, сенсорными нарушениями и психическими заболеваниями. Анализ проведен в контексте педагогической литературы касательно воспитания подрастающего поколения, в частности, воспитание детей с различными физическими, умственными или психическими нарушениями. В развитии ребенка, в укреплении его

здоровья, в развитии умственных и физических качеств большую роль играет двигательная активность. Дети свою двигательную активность выражают в играх.

Целью нашего исследования является, развитие детей с физическими, умственными и сенсорными нарушениями с помощью народных игр, так как народные игры имеют большое значение в физическом и умственном развитии ребенка, формировании социальных навыков и умений, развитии сенсорной сферы ребенка, развитию мышления и самостоятельности действий. В результате проведенных нами исследований мы пришли к выводу, что применение казахских народных игр в работе с детьми, имеющими физические, умственные, сенсорные нарушения, являются одним из средств коррекционного воздействия. Народные игры совместно с другими воспитательными средствами представляют собой основу начального этапа формирования гармонически развитой, активной личности, сочетающей в себе физическое и духовное здоровье.

Ключевые слова: инклюзия, физические и умственные нарушения, нарушения в развитии, сенсорные нарушения, народные игры.

С.А. Жолдасбекова¹, П.Ж. Парманкулова¹, М.К. Асаналиев²

¹М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті, Шымкент, Қазақстан;

²И.Раззақов атындағы Қырғыз мемлекеттік техникалық университеті, Бішкек, Қырғызстан

МУМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ БАЛАЛАРДЫ ДАМУДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАР

Аннотация. Мақалада инклюзия саласындағы, дене бітімінде, ақыл-ойы мен сенсорлық дамуында мүкестігі бар және психикалық аурулармен ауыратын балаларды дамыту мен тәрбиелеу саласындағы педагогикалық, психологиялық және медициналық әдебиеттерге жасалған теориялық талдаудың нәтижелері берілген. Талдау жұмысы өскелең ұрпақты, атап айтқанда, түрлі физикалық, ақыл-ой немесе психикалық бұзылыстары бар балаларды тәрбиелеуге қатысты педагогикалық әдебиеттерге жасалды. Бала дамуында, оның денсаулығын нығайтуда, ақыл-ой және дене сапаларын дамытуда қозғалыс белсенділігі үлкен рөл атқарады. Балалар өздерінің қозғалыс белсенділігін ойын арқылы көрсетеді.

Біздің зерттеуіміздің мақсаты ұлттық ойындар арқылы дене бітімінде, ақыл-ойында және сенсорлық бұзылыстары бар балаларды дамыту, себебі баланың дене бітімі мен ақыл-ойын дамытуда, әлеуметтік іскерліктері мен дағдыларын қалыптастыруда, баланың сенсорлық саласын дамытуда, ойлау қабілеті мен іс-әрекет еркіндігін дамытуда ұлттық ойындардың атқаратын рөлі зор. Жүргізілген зерттеу нәтижесінде біз түрлі физикалық, ақыл-ой, сенсорлық бұзылыстары бар балалармен жұмыс жасауда қазақ ұлттық ойындарын қолдану түзету құралдарының бірі болып табылады деген қорытындыға келдік. Ұлттық ойындар өзге де тәрбие құралдарымен қатар өз бойында физикалық және рухани саулықты біріктіре білген, үйлесімді дамыған, белсенді тұлғаны қалыптастырудың бастапқы кезеңінің негізін құрайды.

Түйін сөздер: инклюзия, физикалық және ақыл-ой бұзылыстары, дамуындағы бұзылыстар, сенсорлық бұзылыстар, ұлттық ойындар.

Information about authors:

Zholdasbekova Saule Abdrazahovna - Doctor of Pedagogical Sciences, professor of the “Vocational training” department of the M. Auezov South Kazakhstan State University, e-mail: saulez.63@mail.ru;

Parmankulova Perizat Zhaksylykovna - PhD doctoral student of the “Professional Training” department of the M. Auezov South Kazakhstan State University, e-mail: perizatp11@mail.ru;

Asanaliyev Mels Kozykeevich - doctor of pedagogical sciences, professor of the I.Razzakov Kyrgyz State Technical University. melis.kozykeevich@mail.ru

МАЗМҰНЫ

<i>Беспяева Р.С., Бугубаева Р.О., Мануэль Ф. Грела</i> 2. Көрсеткіштердің тендестірілген жүйесі негізінде Щучинск-Бурабай курорттық аймағын дамытудың кешенді стратегиясын қалыптастыру.....	5
<i>Аюпова З.К., Құсайынов Д.Ө.</i> Азаматтық процесстерді жетілдірудегі интеграцияның кейбір қырлары.....	13
<i>Құсайынова А. А., Вальдемар Козловски, Геращенко И. П.</i> Қазақстан республикасындағы міндетті әлеуметтік сақтандырудың қаржылық-құқықтық тетіктерінің ерекшеліктері.....	21
<i>Дюсенов Б.Д.</i> Эпиграфикалық ескерткіштердің лингвистикалық ерекшеліктері.....	28
<i>Джумадилова Ш.Г., Атабай Б.Ж.</i> Қазақстандағы халықтың жинақтарының динамикасы.....	33
<i>Карабалына А.А., Альситова А. Б., Кереймаганбетова Ж.Н., Абишева Н. М.</i> Құндылық – рухани-адамгершілік білім беру негізі.....	42
<i>Кенжебаева Д.К., Өрмөрза Б. Ғ., Дашигин Махаммадли.</i> Қазақстандық заманауи жастардың құндылығы.....	51
<i>Нурманова А.Ш., Медерова Д.Е., Дюсенов Б.Д.</i> «Бөкейхан әулетінің талдыбейіт қорымы» эпиграфикалық ескерткіштері тарихи дереккөз ретінде.....	67
<i>Қыдырова Ж.Ш., Онласынов Е.З., Абишова А.У., Шадиева А.А.</i> Оңтүстік Қазақстан облысы сүт және сүт өнімдері нарығындағы жағдайды зерттеу	79
<i>Абишова Г.У., Аманжолов Р., Мынбаева Б.Н., Ибрагимова Д.И.</i> ЖОО-да биолог-студенттердің жобаларды ұйымдастырылуы мен орындалуына даярлығы.....	87
<i>Балтабаева А.Ю., Ризаходжаева Г.</i> Мәдени интеграция үдерісіндегі жібек жолының феномені.....	91
<i>Бурганова Р.И., Абдугалина С.Е., Туякова А.Е.</i> Студенттерге бағытталған білім беру арқылы білім сапасын арттыру.....	102
<i>Галиева А.Х., Саду Ж.Н., Кулубеков М.Т., Казбекова Л.А.</i> Қазақстандағы шетелдік инвестиция тартудың институционалдық жағдайын (талаптарын) бағалау.....	105
<i>Джалылов З.Г., Батырхан Б.Ш.</i> XX ғ. екінші жартысындағы шетелдік исламтанушылардың ислам және саясат туралы теориялық дискурсы.....	112
<i>Джумабекова А.Т., Канатова А.Ж.</i> Қаржылық ынтымақтастық жағдайларындағы Қазақстан республикасының ұлттық банкінің өткізу механизмінің өзгеруі.....	119
<i>Дүйсен Г. М., Айтжанова Д. А.</i> Қазақстан және Орталық Азия елдеріндегі көші-кон процесстері дамуының мәселелері мен ерекшеліктері	124
<i>Есенғұлова М.Н.</i> Қазақстандағы «Қиын балаларды» оңалтудың және әлеуметтендірудің психологиялық ерекшеліктері	134
<i>Жакишева К.М., Жуманова Д.Т., Мукашева Г.М.</i> Экономиканың аграрлық секторының тұрақты дамуына арналған ауыл шаруашылық кәсіпорындарының қаржылық шарттарын мониторингін рөлі.....	146
<i>Жахина Б.Б.</i> Қазақ тілінен функционалдық сауаттылықты қалыптастырудың ұстанымдары.....	151
<i>Идресова У.Х., Садуахасова З.Ж., Муханова А.Т.</i> Криминалистика.....	156
<i>Савельева В. В.</i> Қазақстандағы кредит технологиясын пайдалану және дамуының тарихи және педагогикалық базасы.....	160
<i>Қалиева Т.М., Сембиева Л.М.</i> Ұлттық ресурстар және ұлт байлығы.....	165
<i>Каримова Р.У., Хаджиева Г.У.</i> ҚХР Ұлттық саясаты контекстіндегі ШҰАА-ның этносаяси және әлеуметтік-экономикалық трансформациясы мәселесі.....	176
<i>Керімбек Ғ., Молдаибаева Л., Джрауова Қ., Ажмухамедова А., Мизанова А.</i> Қазақстан республикасының республикалық бюджетіне түсетін салық түсімдерінің көрсеткіштерін талдау және бағалау.....	185
<i>Жолдасбекова С.А., Парманкулова П.Ж., Асаналиев М.К.</i> Мүмкіндігі шектеулі балаларды дамытудағы ұлттық ойындар.....	195
<i>Молдакенова Е.К., Байгабулова К.К., Онаева Б.Т.</i> БҚО-да инновациялық үрдістерді басқарудың аймақтық аспектілігі жүйесінің дамудың жолдары.....	203
<i>Мұратова Г.К., Шаушенова А.Г., Жумасеитова С.Д., Оңғарбаева М.Б.</i> Білім беру үрдісінде бұлттық технологияларын қолдану.....	209
<i>Несіпбеков Е. Н., Анпакова Г.Н.</i> Кәсіпорынның инвестициялық портфельін қалыптастырудың теориялық аспектілері	214
<i>Нургабылов М.Н., Барлыков Е.К., Егембердиева С.М.</i> ҚР есеп өнеркәсібінің дамуының басқаруының трендсі.....	220
<i>Нұрымбетов Т.Я., Абишова А.У., Уразбаева Г.Ж., Қыдырова Ж.Ш., Байнеева П.Т., Абишо Н.У.</i> Модернизациялық жағдайындағы қр халқын әлеуметтік қолдауының басымдықтары.....	224
<i>Рахимова С. А., Турғумбекова М. М.</i> Қазақстан республикасындағы шағын және орта бизнестің мемлекеттік қолдау бағдарламалары және олардың тиімділігін жүзеге асыру шаралары.....	233
<i>Руденко Е.И.</i> Орталық пен Оңтүстік Азия мемлекеттері арасындағы ұғынудың бұрмалануы – «Жұмсақ күш» факторы мен ақпараттық қауіпсіздіктің проблемасы ретінде.....	241
<i>Тохтабаева Ш.</i> Қазына-сандық.....	251
<i>Утепкалиева К.М., Сабирова Р.К., Кенбаева Г.У.</i> Мұнай-газ секторындағы мемлекеттік-жеке серіктестікті дамыту.....	260
<i>Мыңбаев Д. Е.</i> Банкте басқару есебін ұйымдастыру тұжырымдамасы.....	265
<i>Султанова Г.С.</i> Жаңа формацияның экономисі - бакалаврдың кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық аспектілері.....	271
<i>Шаяхметова А.А.</i> Университет жағдайында инклюзивті білім беру үшін педагогтарды оқыту.....	277

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Беспяева Р.С., Бугубаев Р.О., Мануэль Ф. Грела.</i> Формирование комплексной стратегии развития Щучинско-Боровской курортной зоны на основе сбалансированной системы показателей.....	5
<i>Аюпова З.К., Кусаинов Д.У., Уинстон Наган.</i> Некоторые грани интеграции в совершенствовании гражданского процесса.....	13
<i>Кусаинова А.А., Козловски Вальдемар, Геращенко И.П.</i> Обзор некоторых особенностей финансово-правового механизма обязательного социального страхования в республике Казахстан.....	21
<i>Дюсенов Б.Д.</i> Лингвистические особенности эпиграфических памятников.....	28
<i>Джумадилова Ш.Г., Атабай Б.Ж.</i> Динамика сбережений населения в Казахстане.....	33
<i>Карабалина А.А., Альситова А. Б., Кереймаганбетова Ж.Н., Абишева Н. М.</i> Ценность как базовая основа духовно-нравственного образования.....	42
<i>Кенжебаева Д.К., Урмурзина Б.Г., Дашигин Махаммадли.</i> Ценности современной молодежи Казахстана.....	51
<i>Нурманова А.Ш., Медерова Д.Е., Дюсенов Б.Д.</i> Эпиграфические памятники «Некрополи талдыбейит династии Бокейхановых» как исторический источник.....	67
<i>Кыдырова Ж.Ш., Онласынов Е.З., Абишова А.У., Шадиева А.А.</i> Исследование ситуации на рынке молока и молочной продукции южно-казахстанской области.....	79
<i>Абишова Г.У., Аманжолов Р., Мынбаева Б.Н., Ибрагимова Д.И.</i> Готовность студентов-биологов к организации и выполнению проектов в вузе.....	87
<i>Балтабаева А.Ю., Ризаходжаева Г.</i> Феномен великого шелкового пути в процессе культурной интеграции.....	91
<i>Бурганова Р.И., Абдугалина С.Е., Туякова А.Е.</i> Повышение качества образования посредством студентоцентрированного обучения.....	102
<i>Галиева А.Х., Саду Ж.Н., Кулубеков М.Т., Казбекова Л.А.</i> Оценка институциональных условий привлечения иностранных инвестиций в Казахстане.....	105
<i>Джалилов З.Г., Батырхан Б.Ш.</i> Теоретический дискурс об исламе и политике зарубежными исламоведами второй половины XX в.	112
<i>Джумабекова А.Т., Канатова А.Ж.</i> Трансформация трансмиссионного механизма национального банка республики в условиях финансовой нестабильности.....	119
<i>Дүйсен Г.М., Айтжанова Д.А.</i> Проблемы и особенности развития миграционных процессов в Казахстане и странах Центральной Азии.....	124
<i>Есенгулова М.Н.</i> Психологические особенности реабилитации и социализации "Трудных подростков" в Казахстане".....	134
<i>Жакишева К.М., Жуманова Д.Т., Мукашева Г.М.</i> Роль мониторинга финансового состояния сельскохозяйственных предприятий в обеспечении устойчивого развития аграрного сектора экономики.....	146
<i>Жахина Б.Б.</i> Принципы формирования функциональной грамотности казахского языка.....	151
<i>Идресова У.Х., Садуахасова З.Ж., Муханова А.Т.</i> Криминалистика.....	156
<i>Савельева В.В.</i> Исторические и педагогические основы формирования и разработки кредитной технологии в Казахстане.....	160
<i>Калиева Т.М., Сембиева Л.М.</i> Национальные ресурсы и богатство нации.....	165
<i>Каримова Р.У., Хаджиева Г.У.</i> К вопросу об этно-политической и социально-экономической трансформации СУАР в контексте национальной политики КНР.....	176
<i>Керимбек Г., Молдаибаева Л., Джрауова Қ., Ажмухамедова А., Мизанова А.</i> Анализ и оценка показателей налоговых поступлений в республиканский бюджет республики Казахстан.....	185
<i>Жолдасбекова С.А., Парманкулова П.Ж., Асаналиев М.К.</i> Народные игры в развитии детей с ограниченными возможностями.....	195
<i>Молдакенова Е.К., Байгабулова К.К., Онаева Б.Т.</i> Пути развития системы регионального аспекта управления инновационными процессами в АПК.....	203
<i>Муратова Г.К., Шаушенова А.Г., Жумасеитова С.Д., Онгарбаева М.Б.</i> Применение облачных технологий в образовательном процессе.....	209
<i>Несипбеков Е.Н., Аппакова Г.Н.</i> Теоретические аспекты формирования инвестиционного портфеля предприятия.....	214
<i>Нургабылов М.Н., Барлыков Е.К., Егембердиева С.М.</i> Тенденции управления развитием мясоперерабатывающей отрасли в РК.....	220
<i>Нурымбетов Т.Я., Абишова А.У., Уразбаева Г.Ж., Кыдырова Ж.Ш., Байнеева П.Т., Абишов Н.У.</i> Приоритеты социальной поддержки населения РК в условиях модернизации.....	224
<i>Рахимова С. А., Турдумбекова М. М.</i> Программы государственной поддержки мсб в республике Казахстан и меры по повышению их результативности.....	233
<i>Руденко Е.И.</i> Искаженность восприятия между государствами Центральной и Южной Азии как проблема фактора «Мягкой силы» и информационной безопасности.....	241
<i>Тохтабаева Ш.</i> Сундук – сокровищница.....	251
<i>Утепкалиева К.М., Сабирова Р.К., Кенбаева Г.У.</i> Развитие государственно-частного партнерства в нефтегазовой отрасли.....	260
<i>Мынбаева Д. Е.</i> Концепция организации управленческого учета в банке.....	265
<i>Султанова Г.С.</i> Педагогические аспекты формирования профессиональных компетенций бакалавра – экономиста новой формации.....	271
<i>Шаяхметова А.А.</i> О подготовке педагогических кадров к инклюзивному образованию в условиях вуза.....	277

CONTENTS

<i>Bespayeva R.S., Bugubayeva R.O., Manuel F. Grela.</i> Formation of the complex strategy for development of the Schuchinsk-Burabay resort area based on the balanced system of indicators.....	5
<i>Ayupova Z.K., Kussainov D.U., Winston Nagan.</i> Some facets of integration in the modernization of the civil process.....	13
<i>Kussainova A.A., Kozlowski Waldemar, Gerashchenko I.P.</i> The review of some features of the financial legal mechanism of obligatory social insurance in the republic of Kazakhstan.....	21
<i>Dyussenov B.D.</i> Linguistic features of epigraphic monuments.....	28
<i>Jumadilova Sh.G., Atabay B.Zh.</i> Dynamics of the population savings in Kazakhstan.....	33
<i>Karabalina A.A., Alsitova A.B., Kereimaganbetova Zh.N., Abisheva N.M.</i> The values as critical factor of moral education.....	42
<i>Kenzhebayeva D.K., Urmurzina B.G., Dashqin Mahammadli.</i> The modern youth values in Kazakhstan.....	51
<i>Nurmanova A.S., Mederova D.E., Dyussenov B.D.</i> “Bokeykhanov dynasty taldybeyit necropolis” epigraphic monuments as a historical source.....	67
<i>Kydyrova Zh.Sh., Onlasynov E.Z., Abishova A.U., Shadieva A.A.</i> Research of the situation in the market of milk and dairy products of the south Kazakhstan region.....	79
<i>Abishova G.U., Amanzholov R.A., Mynbayeva B.N., Ibragimova D.I.</i> Readiness of students-biologists for the organization and implementation of projects at the university.....	87
<i>Baltabayeva A.Y., Rizakhoyayeva G.</i> The phenomenon of the great silk road in the cultural integration process.....	91
<i>Burganova R.I., Abdugalina S.E., Tuyakova A.E.</i> Improving the quality of education through student-centered education.....	102
<i>Galiyeva A.Kh., Sadu Zh.N., Kulubekov M.T., Kazbekova L.A.</i> Assessment of the institutional terms of the foreign investments encouragement in Kazakhstan.....	105
<i>Dzhalilov Z.G.</i> Theoretical discourse on islam and politics in foreign humanism of the second half of 20th century.....	112
<i>Dzhumabekova A.T., Kanatova A.ZH.</i> Transformation of the transmission mechanism of the national bank of the republic in the conditions of financial instability.....	119
<i>Suleimenov R.B.</i> Problems and features of the development of migration processes in Kazakhstan and Central Asia.....	124
<i>Yesengulova M.N.</i> Psychological aspects of reintegration and resocialization of “Trouble” adolescents in Kazakhstan.....	134
<i>Zhakisheva K.M., Zhumanova D.T., Mukasheva G.M.</i> The role of monitoring the financial condition of agricultural enterprises in ensuring sustainable development of the agrarian sector of the economy.....	146
<i>Zhakhina B.B.</i> Principles of functional literacy formation of the kazakh language.....	151
<i>Idresova U.Kh., Saduahasova Z.Zh., Mukhanova A.T.</i> Criminalistics.....	156
<i>Savelyeva V.V.</i> Historical and pedagogical bases of formation and development of credit technology in Kazakhstan.....	160
<i>Kaliyeva T.M., Sembiyeva L.M.</i> National Resources and national wealth.....	165
<i>Karimova R., Hajiyeva G.</i> Examining ethno-political and SOCIO-economic transformation of the xinjiang uyghur autonomous region in the context of the PRC national policies.....	176
<i>Kerimbek G., Moldashbayeva L., Jrauova K., Azhmukhamedova A., Misanova A.</i> Analysis and evaluation of reduction of tax recovery of the republic of kazakhstan on the budget of the republic of Kazakhstan.....	185
<i>Zholdasbekova S.A., Parmankulova P.Zh., Assanaliyev M.K.</i> Folk games in the education of children with physical, mental and sensory disturbances.....	195
<i>Moldakenova E.K., Baygabulova K.K., Onaeva B.T.</i> Ways of development of the system of the regional aspect of managing innovative processes in the APC.....	203
<i>Muratova G.K., Shaushenova A.G., Zhumassseitova C.D., Ongarbayeva M.B.</i> Application of cloud technologies in the educational process.....	209
<i>Nesipbekov Ye. N., Appakova G.N.</i> Theoretical aspects of the enterprise investment portfolio set-up.....	214
<i>Nurgabylov M.N., Barlikov E.K., Egemberdieva S.M.</i> Trends of management of the development of meat processing industry in RK.....	220
<i>Nurymbetov T.Ya., Abishova A.U., Urazbaeva G.Zh., Kydyrova Z.Sh., Baineeva P.T., Abishov N.U.</i> Priorities of social support of the population of republic of Kazakhstan in the conditions of modernization.....	224
<i>Rakhimova S. A., Turgumbekova M. M.</i> Programs of government support for sme in the republic of Kazakhstan and measures to enhance their efficiency.....	233
<i>Rudenko Ye.I.</i> Misperception between the states of Central and South Asia as a ‘Soft power’ and information security issue.....	241
<i>Tokhtabayeva Sh. Zh.</i> Treasure-chest.....	251
<i>Utepkalieva K.M., Sabirova R.K., Kenbaeva G.U.</i> Development of public private partnership approach in oil and gas of Kazakhstan.....	260
<i>Mynbayeva D.E.</i> Concept of organization of management accounting in bank.....	265
<i>Sultanova G. S.</i> Pedagogical aspects of formation of professional competence of the bachelor – economist of the new formation.....	271
<i>Shayakhmetova A.A.</i> On the training of teaching staff for inclusive education under the conditions of higher education institution.....	277

**PUBLICATION ETHICS AND PUBLICATION MALPRACTICE
IN THE JOURNALS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www:nauka-nanrk.kz

social-human.kz

Редакторы *М.С. Ахметова, Т.А. Апендиев, Д.С. Аленов*
Верстка на компьютере *А.М. Кульгинбаевой*

Подписано в печать 08.12.2018
Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать – ризограф.
17,7 п.л. Тираж 500. Заказ 6.